

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, 13. januara 2020. godine
Br. ref.:AGJ 1498/20

PRESUDA

u

slučaju br. KI 07/18

Podnosilac

„Çeliku Rollers“ d.o.o.

**Ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Kosova
E. Rev. br. 14/2017 od 14. septembra 2017. godine**

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Arta Rama-Hajrizi, predsednica
Bajram Ljatifi, zamenik predsednika
Bekim Sejdiu, sudija
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sudija
Gresa Caka-Nimani, sudija
Safet Hoxha, sudija
Radomir Laban, sudija
Remzije Istrefi-Peci, sudija i
Nexhmi Rexhepi, sudija

Podnosilac zahteva

1. Podnosilac zahteva je „Çeliku Rollers“ d.o.o. sa sedištem u opštini Gnjilane, koga zastupa Rudi Metaj (u daljem tekstu: podnosilac zahteva).

Osporena odluka

2. Podnosilac zahteva osporava ustavnost presude [E. Rev. br. 14/2017] Vrhovnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Vrhovni sud) od 14. septembra 2017. godine u vezi sa presudom [Ae. br. 133/2016] Apelacionog suda od 14. aprila 2017. godine i presudom [I. C. br. 660/2013] Odeljenja za upravne sporove Osnovnog suda u Prištini (u daljem tekstu: Osnovni sud).

Predmetna stvar

3. Predmetna stvar zahteva je ocena ustavnosti osporene presude kojom su navodno povređena prava zagarantovana članom 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP).
4. Podnosilac zahteva takođe traži od Ustavnog Suda Republike Kosova (u daljem tekstu: Sud) da se uvede privremena mera.

Pravni osnov

5. Zahtev je zasnovan na stavu 4. člana 21. [Opšta načela] i stavovima 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, članovima 22. [Procesuiranje podnesaka], 27 [Privremene Mere] i 47. [Individualni zahtev] Zakona o Ustavnom sudu Republike Kosovo br. 03/L-121 (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 32. [Podnošenje podnesaka i odgovora] i 57 [Donošenje odluke o privremenim merama] Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik).
6. Dana 31. maja 2018. godine, Sud je na administrativnoj sednici usvojio izmene i dopune Poslovnika, koji je objavljen u Službenom listu Republike Kosovo dana 21. juna 2018. godine i stupio na snagu 15 (petnaest) dana nakon njegovog objavljivanja. Shodno tome, pri razmatranju zahteva, Sud se poziva na pravne odredbe novog Poslovnika na snazi.

Postupak pred Sudom

7. Dana 12. januara 2018. godine, podnosilac je dostavio zahtev Sudu.
8. Dana 16. januara 2018. godine, predsednica Suda je imenovala sudiju Gresu Caka-Nimani za sudiju izvestioca. Istog dana, predsednica Suda je imenovala Veće za razmatranje, sastavljeno od sudija: Altay Suroy (predsedavajući), Snezhana Botusharova i Bekim Sejdiu.
9. Dana 29. januara 2018. godine, Sud je obavestio podnosioca o registraciji zahteva i poslao kopiju zahteva Vrhovnom sudu.
10. Dana 7. februara 2018. godine, podnosilac zahteva je dostavio Sudu dodatni dokument kojim je precizirao podneti zahtev, tražio zamenu prvobitno podnetog zahteva te podneo i zahtev za uvođenje privremene mere.

11. Dana 16. juna 2018. godine, okončan je mandat sudijama Snezhani Botusharovoj i Almiru Rodriguesu. Dana 26. juna 2018. godine, okončan je mandat sudijama Altayu Suroyu i Ivanu Čukaloviću.
12. Dana 9. avgusta 2018. godine, predsednik Republike Kosovo je imenovao nove sudije Bajrama Latifija, Safeta Hoxhu, Radomira Labana, Remziju Istrefi-Peci i Nexhmija Rexhepija.
13. Dana 1. aprila 2019. godine, s obzirom na to da je četirima gore navedenih sudija istekao mandat sudije Suda, predsednica Suda je na osnovu Zakona i Poslovnika donela odluku KSH. KIO7/18 o imenovanju novog Veća za razmatranje, sastavljenog od sudija: Bekim Sejdiu (predsedavajući), Radomir Laban i Remzije Istrefi-Peci.
14. Dana 18. decembra 2019. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno je predložilo sudu prihvatljivost zahteva.
15. Istog tog dana, Sud je jednoglasno utvrdio da je (i) zahtev prihvatljiv i da je (ii) Presuda Vrhovnog suda [E. Rev. Br. 14/2017] od 14. septembra 2017. godine, u skladu sa članom 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6 (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a

Pregled činjenica

16. U aprilu 2012. godine, podnosilac zahteva koji svoju privrednu delatnost obavlja uglavnom na izgradnji stambenih i nestambenih objekata, postigao je usmeni dogovor sa P.P. "Vali AL-PVC", individualnim preduzećem čija glavna delatnost je proizvodnja i ugradnja vrata i prozora od metala, a koji se odnosio na opremanje vratima i prozorima stambenog objekta podnosioca zahteva, pod nazivom "Plisi", čija izgradnja je bila u toku.
17. Dana 2. oktobra 2012. godine, gore imenovani su zaključili ugovor o isporuci i izradi i ugradnji vrata i prozora od plastičnih i aluminijumskih profila u ukupnoj vrednosti ugovorenih radova od 37.000,00 evra (u daljem tekstu: Ugovor). Ugovorom je utvrđeno da će se za polovinu te vrednosti, odnosno za iznos od 18.560,00 evra, isplatiti kompenzacija u novcu, a za drugu polovinu kompenzacija u stanu u površini od 58 m² po ceni od 320 evra po m².
18. Dana 7. juna 2013. godine, strane su se saglasile o dodatnim radovima u vrednosti od 42.127,40 evra. O navedenim radovima su se saglasile dokumentom naslovljenim "Ponuda", koja sadrži dodatne radove koji treba da budu izvedeni i odgovarajuće cene za svaki od njih. Na osnovu te "Ponude", ukupna obaveza između strana dostigla je vrednost od 79.247,40 evra. Podnosilac zahteva je prvo uplatio P.P. "Vali AL-PVC" iznos od 38.000,00 evra, kako bi se otpočelo sa izvođenjem radova, a takođe, prema spisima predmeta, preneo mu je u faktičku državinu stan, čija svojina će se preneti po završetku dodatnih radova i njegovog upisa kod nadležne katastarske kancelarije.
19. Dana 10. juna 2013. godine, podnosilac zahteva je predložio P.P. "Vali AL-PVC", da se kompenzacija u stanu preinači u kompenzaciju u novcu i da se ukupna

vrednost duga od 79.247,00 evra koja je određena u "Ponudi", preinači u obavezu u ukupnoj vrednosti od 42.247,00 evra, nakon što je odbijena uplata od 38.000,00 evra koja je već izvršena. Na osnovu spisa predmeta, takav sporazum nije potpisan.

20. Prema navodima podnosioca zahteva, u izvođenju radova od strane P.P. "Vali AL-PVC" došlo je do kašnjenja koje je bilo rezultat nedovoljnog kvaliteta aluminijumskih profila/držača stakla, koji, navodno, nisu mogli na siguran način nositi vrstu stakla o kojoj su se strane sporazumele. Posle kašnjenja od navodno 9 (devet) meseci i posle nekoliko upozorenja podnosioca zahteva, ovaj je angažovao drugu kompaniju za izvođenje radova, a koja je demontirala profile/držače stakala i započela sa postavljanjem novih u skladu sa zahtevom podnosioca zahteva.
21. Dana 3. septembra 2013. godine, P.P. "Vali AL-PVC" podneo je Osnovnom sudu u Gnjilanu predlog za uvođenje mere obezbeđenja i zatražio da se podnosiocu zahteva zabrani ugradnja novih profila i da se situacija vrati u pređašnje stanje.
22. Dana 24. decembra 2013. godine, P.P. "Vali AL-PVC" podneo je tužbu Opštinskom sudu u Gnjilanu i zatražio ispunjenje Ugovora u celini i naknadu za izvedene radove. Dana 16. decembra 2013. godine, Osnovni sud u Gnjilanu se rešenjem [C. br. 548/13] oglasio nenadležnim i ustupio predmet Osnovnom sudu u Prištini.
23. Na osnovu spisa predmeta, tužbu su podneli i P.P. "Vali AL-PVC" i "Çeliku Rolls" d.o.o. Iz istih proizilazi da je tužba podnosioca zahteva povučena. Međutim, isti je, dana 9. jula 2015. godine, podneo protivtužbu, kojom je, između ostalog, istakao (i) da "Ponuda" nije zamenila Ugovor i da samim tim sporazum o kompenzaciji 50% vrednosti obaveze u novcu i 50% vrednosti u stanu, ostaje na snazi; (ii) da je usled povećanja vrednosti obaveze, podnosilac zahteva zamenio prvobitni stan drugim stanom u površini od 152 m², odnosno 95.000,00 evra; (iii) da je kao rezultat, vrednost kompenzacije tužioca dostigla iznos od 133.000,00 evra i (iv) s obzirom na kašnjenje u završetku radova i kvalitet profila/držača stakala, obavezan je da ih zameni.
24. Dana 31. marta 2016. godine, Osnovni sud je presudom [I. c. br. 660/2013] odlučio (i) da usvoji, kao osnovan, tužbeni zahtev tužioca, odnosno P.P. "Vali AL-PVC" i obavezao podnosioca zahteva da na ime duga za građevinske radove nadoknadi tužiocu iznos od 81.279,50 evra, sa zakonskom kamatom u visini koju primenjuju poslovne banke, uključujući i troškove postupka i (ii) da odbije, kao neosnovanu, protivtužbu podnosioca zahteva.
25. Odluka Osnovnog suda je zasnovana na izveštaju sudskog veštaka o veštačenju, koji je utvrdio da je vrednost obaveze tuženog prema tužiocu iznosila 120.975,00 evra od koje se odbija iznos od 38.000,00 evra koji je već isplaćen tužiocu. Podnosilac zahteva je osporio to veštačenje i predložio sprovođenje drugog građevinskog veštačenja, ali je Osnovni sud odbio zahtev podnosioca da se odredi drugo veštačenje.
26. Dana 27. aprila 2016. godine, podnosilac zahteva je izjavio žalbu Apelacionom sudu navodeći povredu odredaba parničnog postupka, pogrešno i nepotpuno

utvrđeno činjenično stanje i pogrešnu primenu materijalnog prava sa predlogom da se presuda Osnovnog suda preinači tako što će se usvojiti protivtužba podnosioca zahteva ili da se ista ukine i predmet vrati na ponovno odlučivanje. Podnosilac zahteva je, između ostalog, i konkretno osporio (i) izveštaj o veštačenju jer je navodno isti propustio da oceni kvalitet profila/držača stakla, i (ii) odbijanje Osnovnog suda da odobri dopunsko veštačenje radi utvrđivanja kvaliteta profila/držača stakla. Pri osporavanju izveštaja o veštačenju, podnosilac zahteva se pozvao na dopis generalnog zastupnika kompanije "Alumil" iz Grčke u Albaniji od 26. juna 2016. godine i mišljenje veštaka I.M. od 27. aprila 2016. godine.

27. Dana 14. aprila 2017. godine, Apelacioni sud je presudom [Ae. br. 133/2016] odbio, kao neosnovanu, žalbu podnosioca zahteva i sledstveno potvrdio gore navedenu presudu Osnovnog suda.
28. Dana 8. juna 2017. godine, podnosilac zahteva je podneo Vrhovnom sudu zahtev za reviziju navodeći bitne povrede odredaba parničnog postupka i pogrešnu primenu materijalnog prava, sa predlogom da se revizija usvoji kao osnovana i da se nakon ukidanja obe presude nižestepenih sudova, predmet vrati na ponovno odlučivanje. Podnosilac zahteva je konkretno osporio izveštaj o veštačenju, fokusirajući se na kvalitet profila/držača stakla i vrednost obaveze. Što se tiče prvog, podnosilac zahteva je ponovo naglasio da je izveštaj o veštačenju propustio da izvrši tačnu procenu kvaliteta profila/držača stakla i da se to potvrđuje iz dopisa "Alumil-Albania", mišljenja eksperta I.M i izveštajem kompanije "ENI Design", dokaze koje je podnosilac zahteva navodno morao da pribavi jer je Osnovni sud odbio njegov predlog za dopunsko veštačenje od strane tri veštaka odgovarajućih struka, uključujući i mogućnost da se angažuje Tehnički fakultet Univerziteta u Prištini. Pored toga, podnosilac zahteva navodi da Osnovni sud nije obrazložio odbijanje tog predloga. Što se pak tiče drugog, odnosno vrednosti obaveze, podnosilac zahteva je, između ostalog, osporio činjenicu da vrednost obaveze koja je utvrđena izveštajem o veštačenju premašuje i ukupnu vrednost obaveza koje je tužilac preuzeo prema Ugovoru i "Ponudi" između stranaka.
29. Dana 14. septembra 2017. godine, Vrhovni sud je presudom [E. Rev. br. 14/2017] odbio, kao neosnovanu, reviziju podnosioca zahteva i potvrdio presude nižestepenih sudova.

Navodi podnosioca zahteva

30. Podnosilac zahteva navodi da je osporena presuda, odnosno presuda [E. Rev. br. 14/2017] Vrhovnog suda od 14. septembra 2017. godine, doneta uz povredu njegovih prava zagarantovanih članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP.
31. U tom pogledu, podnosilac zahteva konkretno navodi povredu (i) načela jednakosti oružja zbog pristrasnosti veštaka, (ii) njegovog prava da bude saslušan i (iii) njegovog prava na obrazloženu sudsku odluku.
32. Što se tiče prvog, podnosilac zahteva fokusira svoje argumentovanje na pristrasnost sudskog veštaka. Prema navodu, i između ostalog, ovaj (i) je prekoračio predmet veštačenja, (ii) nije izvršio procenu kvaliteta profila/držača stakla u odnosu na kriterijume utvrđene u Ugovoru, odnosno nije razjasnio da li

ugrađeni aluminijumski profili/držači stakla mogu da nose ugovorena stakla, već je ocenio da li su isti u skladu sa “*primenljivim standardima u Republici Kosovo*” i “*generalno u skladu sa savremenim građevinskim standardima*”; (iii) pogrešno utvrdio da “*po dogovoru obe strane stan nije uzet u kompenzaciju*”, i (iv) nije zasnovao svoje nalaze na činjenicama. U prilog svojim navodima o povredi načela jednakosti oružja kao rezultat pristrasnosti sudskog veštaka, podnosilac zahteva se poziva na odluke Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP), *Dombo Beheer B.V protiv Holandije* (presuda od 27. oktobra 1993. godine) i *Sara Lind Eggertsdóttir protiv Islanda* (presuda od 5. jula 2007. godine).

33. Što se tiče drugog, podnosilac zahteva navodi da je njegovo pravo da bude saslušan povređeno jer je Apelacioni sud propustio da razmotri dokaze koje je predočio podnosilac zahteva, odnosno izjavu generalnog zastupnika kompanije “*Alumil*”. Prema navodima podnosioca zahteva, ovaj dokaz je potvrdio netačnost izveštaja o veštačenju i potvrdio je da profili/držači stakla nisu bili odgovarajućeg kvaliteta. Pored toga, uz zahtev za reviziju, Vrhovnom sudu je dostavljeno i dopunsko veštačenje koje je sprovedeno privatno, a on, navodno, nije razmotrio i nije se pozvao na isto u svom obrazloženju. U ovom kontekstu obaveze sudova da razmotre dokaze i podneske, podnosilac zahteva se poziva na odluke ESLJP-a *Kraska protiv Švajcarske* (presuda od 19. aprila 1993. godine) i *Perez protiv Francuske* (presuda od 12. februara 2004. godine).
34. Što se tiče trećeg, odnosno navoda o nepostojanju obrazložene sudske odluke, podnosilac zahteva tvrdi da Osnovni sud nije obrazložio odbijanje zahteva podnosioca za određivanje drugog veštaka i da za razliku od obrazloženja Osnovnog suda, stav 2. člana 366. Zakona br. 03/L-006 o parničnom postupku (u daljem tekstu: ZPP) ne sprečava nadležni sud da odredi drugo veštačenje.
35. Podnosilac zahteva takođe navodi da su sudovi propustili da obrazlože (i) navode podnosioca zahteva koji su izneti protivtužbom u vezi sa kašnjenjem tužioca, prouzrokovanjem štete u vidu izmakle dobiti i zahtevom za imenovanje ekonomskog veštaka za obračun predmetne štete; (ii) ocenu dokaza koji su dostavljeni Apelacionom sudu, odnosno mišljenja kompanije “*Alumil*” i veštaka I.M. i privatnog veštačenja dostavljenog Vrhovnom sudu; (iii) visinu obaveze utvrđene izveštajem o veštačenju, koja u vrednosti od 120.975,00 evra premašuje i obavezu utvrđenu Ugovorom i “*Ponudom*” u vrednosti od 79.247,40 evra; i (iv) nalaz da je kompenzacija u stanu za polovinu vrednosti ugovorenih radova preinačena u kompenzaciju u novcu, uprkos tome što je taj nalaz u suprotnosti sa Ugovorom o kome su se strane saglasile. U prilog svojim navodima o nepostojanju obrazložene sudske odluke, podnosilac zahteva se poziva na odluke ESLJP-a *Hirvisaari protiv Finske* (presuda od 25. septembra 2001. godine) i *Donadze protiv Gruzije* (presuda od 7. marta 2006. godine).
36. Na kraju, podnosilac zahteva traži od Suda da se njegov zahtev proglasi prihvatljivim, da se tri presude redovnih sudova proglase nevažećim i njegov predmet vrati na ponovno odlučivanje Osnovnom sudu u novom sastavu veća, ili da se presude Vrhovnog i Apelacionog suda proglase nevažećim i predmet vrati na ponovno odlučivanje na nivou apelacije, ili da se samo presuda Vrhovnog suda proglasi nevažećom i predmet vrati na ponovno odlučivanje Vrhovnom sudu u novom sastavu veća. Podnosilac zahteva konkretno navodi da se vraćanje

ustavnih prava podnosioca zahteva može postići samo ponovnim suđenjem u prvom ili drugom stepenu.

37. Podnosilac zahteva takođe traži da se uvede privremena mera, navodeći, između ostalog, da je njeno uvođenje u javnom interesu. Ovo poslednje, podnosilac zahteva obrazlaže time da presude, koje, prema njegovim navodima nisu u saglasnosti sa Ustavom, proizvode pravno dejstvo.

Ocena prihvatljivosti zahteva

38. Sud prvo razmatra da li je zahtev ispunio uslove prihvatljivosti koji su utvrđeni Ustavom, propisani Zakonom i dalje precizirani Poslovníkom.
39. U tom smislu, Sud se poziva na stavove 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, koji propisuju:

“1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.

[...]

7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom”.

40. Sud se takođe poziva i na stav 4. člana 21. [Opšta načela] Ustava, koji propisuje: *“Ustavom utvrđena prava i osnovne slobode važe i za pravna lica, onoliko koliko su izvodljiva”.*
41. Pored toga, Sud se takođe poziva i na uslove prihvatljivosti propisane Zakonom. U tom smislu, Sud se poziva na članove 47. [Individualni zahtevi], 48. [Tačnost podneska] i 49. [Rokovi] Zakona, koji propisuju:

Član 47.

[Individualni zahtevi]

“1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.

2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva”.

Član 48.

[Tačnost podneska]

“Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode su mu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori”.

Član 49.
[Rokovi]

“Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku...”.

42. Pri oceni ispunjenja gore navedenih uslova prihvatljivosti, Sud pre svega primećuje da podnosilac zahteva ima pravo da podnese ustavnu žalbu, pozivajući se na navodne povrede svojih osnovnih prava i sloboda koja važe i za pojedince i za pravna lica (vidi, slučaj Suda br. KI41/09, podnosilac zahteva: *Univerzitet AAB-RIINVEST L.L.C.*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. februara 2010. godine, stav 14). Shodno tome, Sud utvrđuje da je podnosilac zahteva ovlašćena strana koja osporava jedan akt javnog organa, odnosno presudu [E. Rev. br. 14/2017] Vrhovnog suda od 14. septembra 2017. godine, nakon što je iscrpeo sva pravna sredstva propisana zakonom.
43. Podnosilac zahteva je takođe naglasio osnovna prava i slobode za koja tvrdi da su mu povređena u skladu sa uslovima iz člana 48. Zakona i podneo je svoj zahtev u skladu sa rokom koji je određen u članu 49. Zakona.
44. Sud takođe utvrđuje da podnosiočev zahtev ispunjava uslove prihvatljivosti utvrđene stavom 1. pravila 39. Poslovnika. Isti se ne može proglasiti neprihvatljivim na osnovu uslova utvrđenih stavom 3. pravila 39. Poslovnika.
45. Pored toga, i na kraju, Sud ocenjuje da ovaj zahtev nije očigledno neosnovan u skladu sa stavom 2. pravila 39. Poslovnika i samim tim se mora proglasiti prihvatljivim (vidi, u ovom kontekstu, predmet ESLJP-a *Alimućaj protiv Albanije*, presuda od 9. jula 2012. godine, stav 144).

Relevantne ustavne i zakonske odredbe:

Ustav Republike Kosovo

Član 31.

[Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

1. Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih.

2. Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda.

[...]

Evropska konvencija o ljudskim pravima

Član 6.

(Pravo na pravično suđenje)

1. Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama, ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona.

[...]

Relevantne odredbe Zakona br. 03/L-006 o parničnom postupku

Član 356.

Sud, na predlog stranaka može izvršiti dokazivanje pomoću veštačenja kad god je za utvrđivanje ili razjašnjavanje činjenica ili određenih okolnosti potrebno stručno znanje koje ne poseduje sudija o toj stvari.

Član 357.

357.1 Stranka koja predlaže veštačenje je dužna da u svom predlogu navede predmet i obim veštačenja i da predlaži lice koje će izvršiti veštačenje.

357.2 Protivničkoj stranci treba omogućiti da se izjasni u vezi sa predloženim veštačenjem.

357.3 Ukoliko se stranke ne dogovore o licu koji će izvršiti veštačenje kao i za njegov predmet i obim odluku o tome će doneti sud.

Član 361.

Pribavljanje dokaza pomoću veštačenja sud određuje odlukom koja treba da sadrži:

- a) ime, prezime i zanimanje veštaka;*
- b) predmet spora;*
- c) obim i predmet veštačenja;*
- d) rok za pismeno podnošenje zapažanja i mišljenja.*

Član 366.

366.1 Kada se vidi da je veštačenje nepotpuno ili nejasno kao i kada postoji razlika mišljenja između veštaka, sud može, po službenoj dužnosti ili na zahtev jedne od stranaka, zatražiti dodatna objašnjenja. U takvom slučaju veštaku se određuje rok u kojem treba da se dostavi pismeno zapažanje i mišljenje.

366.2 Ukoliko veštak nakon sudskog poziva ne podnosi zapažanje i puno i jasno mišljenje sud, nakon izjašnjavanja stranaka određuje drugog veštaka radi veštačenja.

Član 367.

Sud dostavlja pismeno strankama zapažanja i mišljenja najmanje osam (8) dana pre početka ročišta za glavni pretres stvari.

Meritum

46. Sud podseća da su strane u sporu, 2012. godine, potpisale Ugovor, kojem su godinu dana kasnije priložile i dopunski dokument naslovljen "Ponuda", utvrđujući spisak i pripadajuće cene vrata i prozora koje je P.P. "Vali AL-PVC" bio dužan da isporuči i ugradi za podnosioca zahteva na predmetnom stambenom objektu pod nazivom "Plisi". Prvobitnim ugovorom je bilo predviđeno da se polovina kompenzacije isplati u novcu, a druga polovina u stanu u odgovarajućem objektu u izgradnji. Tokom sprovođenja ovog Ugovora, postao je sporan kvalitet profila/držača stakla koje je ugovoreno i ugrađeno od strane P.P. "Vali AL-PVC". Podnosilac zahteva je navodno, posle kašnjenja u izvođenju radova, angažovao drugu kompaniju koja je uklonila te profile/držače stakla koje je ugradio P.P. "Vali AL-PVC". Ovaj postupak podnosioca zahteva je doveo do pokretanja sudskih postupaka, koji su, trima presudama redovnih sudova, okončani u korist tužioca, odnosno P.P. "Vali AL-PVC".
47. Najspornije pitanje u postupcima pred redovnim sudovima i glavni navod podnosioca zahteva pred Sudom jeste izveštaj o veštačenju koje je sprovedeno na nivou Osnovnog suda. Veštačenje koje je sprovedeno na nivou ovog suda imalo je za zadatak (i) da proceni da li su aluminijumski profili koje je ugradio tužilac bili u skladu sa građevinskim standardima, i (ii) da obračuna vrednost radova koje je izveo tužilac. Što se tiče prvog, stručnim veštačenjem je utvrđeno da su *"plastična vrata i prozori koji su ugrađeni u stanovima u ovom objektu u skladu sa građevinskim normama i standardima koji se primenjuju u Republici Kosovo"* i da su *"aluminijumski profili koji su ugrađeni i oni demontirani sa objekta bili u skladu sa građevinskim standardima"*; a što se tiče drugog, najpre je utvrđeno da stan, na osnovu sporazuma stranaka, nije uzet u kompenzaciju, dok je vrednost izvedenih radova na objektu iznosila 120.975,00 evra, a samim tim preostali dug iznosi 81.279,50 evra jer je iznos od 38.000,00 evra već isplaćen.
48. Podnosilac zahteva je osporio nalaze tog veštačenja na nivou Osnovnog suda i predložio izvođenje dopunskog veštačenja. Osnovni sud je odbio taj zahtev. Pred Apelacionim sudom, podnosilac zahteva je ponovo osporio nalaze veštačenja i dostavio i dva dodatna dokaza, dopis generalnog zastupnika kompanije "Alumil" iz Grčke u Albaniji i mišljenje veštaka I.M., a koji, prema navodima podnosioca zahteva, potvrđuju netačnost izveštaja o veštačenju, na kojem je zasnovana odluka Osnovnog suda u celosti. Apelacioni sud je potvrdio stanovište Osnovnog suda da dopunsko veštačenje nije bilo potrebno. Podnosilac zahteva je pred Vrhovnim sudom ponovo osporio nalaze iz izveštaja o veštačenju i u prilog svojim argumenatima dostavio i jedno privatno veštačenje. Vrhovni sud je potvrdio stanovište nižestepenih sudova.
49. Podnosilac zahteva nastavlja da osporava nalaze iz izveštaja o veštačenju i pred Sudom, tvrdeći da je dotični veštak bio pristrasan, kao i da redovni sudovi nisu razmotrili njegove dokaze u suprotnosti sa načelom jednakosti oružja i njegovim pravom da bude saslušan, kao garancijama koje su ugrađene u član 6. EKLJP.

Pored toga, a kao što je prethodno rečeno, podnosilac zahteva takođe tvrdi da odlukama redovnih sudova nisu ispitani i obrazloženi njegovi suštinski navodi.

50. Prilikom razmatranja ovih navoda, Sud prvo ukazuje (i) da na osnovu člana 22. [Direktna primena međunarodnih sporazuma i instrumenata] Ustava, prava koja su zagantovana međunarodnim sporazumima i instrumentima, uključujući i EKLJP, predstavljaju prava koja su zagantovana i Ustavom i direktno se primenjuju u Republici Kosovo i da imaju premoć, u slučaju konflikta, nad svim zakonskim odredbama i ostalim aktima javnih institucija. U tom kontekstu, garancije iz člana 6. EKLJP, za koje podnosilac zahteva tvrdi da su mu povređene osporenim presudom, direktno se primenjuju u pravnom poretku Republike Kosova, a pored toga, u celosti su zagantovane i članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava i (ii) da je na osnovu člana 53. [Tumačenje odredbi ljudskih prava] Ustava, Sud dužan da osnovna ljudska prava i slobode tumači u saglasnosti sa sudskom praksom ESLJP-a, tako da će Sud, prilikom ocene navoda podnosioca zahteva, primeniti relevantna načela koja su ugrađena u sudsku praksu ESLJP-a.
51. Dalje, Sud takođe naglašava da se prilikom ispitivanja navoda podnosioca zahteva, suštinsko pitanje odnosi na sporni izveštaj o veštačenju i da su ostali navodi, obaveza sudova da razmotre dokaze i pravo na obrazloženu sudsku odluku, tesno povezani sa suštinskim navodom, odnosno, spornim izveštajem o veštačenju i odbijanjem Osnovnog suda da usvoji zahtev podnosioca za drugo veštačenje.
52. Shodno tome, Sud će u nastavku prvo izložiti (i) opšta načela sudske prakse ESLJP-a u pogledu izveštaja o veštačenju, pristrasnosti veštaka i odgovarajućih dejstava na načelo jednakosti oružja, primenjujući ih istovremeno na okolnosti konkretnog slučaja, da bi nastavio sa ispitivanjem ostalih navoda podnosioca zahteva, odnosno (ii) obaveze redovnih sudova da ocene dokaze i (iii) prava na obrazloženu sudsku odluku.

I. Što se tiče navoda koji se odnose na izveštaj o veštačenju i pristrasnost sudskog veštaka

(i) Opšta načela ESLJP-a u pogledu izveštaja veštaka

53. ESLJP, svojom sudskom praksom, naglašava da je prihvatljivost i/ili odbijanje mišljenja veštaka prvenstveno pitanje domaćih sudova (za više detalja o izveštajima veštaka, vidi Vodič ESLJP-a kroz član 6. EKLJP, Pravo na pravično suđenje (građanskopravni aspekt) od 31. decembra 2018. godine, IV. Procesni zahtevi; A. Pravičnost; 6. Postupanje sa dokazima; b. Mišljenja veštaka). Pored toga i u principu, sudska praksa ESLJP-a ukazuje da odbijanje izdavanja naredbe za mišljenje veštaka samo po sebi nije nepravilno. U svakom slučaju, razlozi koji su dati za odgovarajuće odbijanje moraju biti opravdani (vidi predmet ESLJP-a *H. protiv Francuske*, presuda od 24. oktobra 1989. godine, stavovi 61 i 70). Međutim, ESLJP je svojom sudskom praksom razvio i izvestan broj načela koja se odnose na mišljenja veštaka, čija primena je važna za usaglašenost procesa, u celini, sa EKLJP. U principu, ESLJP navodi (i) da se parničarima mora pružiti mogućnost da delotvorno ospore mišljenja/dokaze veštaka (vidi predmet ESLJP-a *Letinčić kundër protiv Hrvatske*, presuda od 3. maja 2016. godine, stav 50); i

(ii) ako sud imenuje veštaka, stranke moraju u svim slučajevima biti u mogućnosti da prisustvuju njegovim ili njenim saslušanjima ili imati uvid u dokumente koje je on/ona uzeo u obzir tokom ovog postupka. Ono što je bitno jeste da stranke budu u mogućnosti da učestvuju u postupku na delotvoran način (vidi predmete ESLJP-a *Letinčić protiv Hrvatske*, citiran u tekstu iznad, stav 50, i *Devinar protiv Slovenije*, presuda od 22. maja 2018. godine, stav 46).

54. Pored toga, sudska praksa ESLJP-a je razvijena i u vezi sa sledećim aspektima: (i) neutralnošću/nepriistrasnošću veštaka i (ii) dominantnim uticajem mišljenja veštaka. Što se tiče prvog, on navodi da stav 1. člana 6. EKLJP ne nalaže izričito da veštak koga sasluša "sud" ispunjava iste zahteve nezavisnosti i nepriistrasnosti kao i sam sud (vidi predmete ESLJP-a *Sara Lind Eggertsdóttir protiv Islanda*, citiran u tekstu iznad, stav 47 i *Letinčić protiv Hrvatske*, citiran u tekstu iznad, stav 51). Međutim, on takođe naglašava da nedostatak neutralnosti veštaka, zajedno sa njegovim ili njenim položajem i ulogom u postupku, može poremetiti ravnotežu u postupku u korist jedne od stranaka, a na štetu druge stranke, u suprotnosti sa načelom jednakosti oružja (vidi predmete ESLJP-a *Sara Lind Eggertsdóttir protiv Islanda*, citiran u tekstu iznad, stav 53 i *Letinčić protiv Hrvatske*, citiran u tekstu iznad, stav 51). Što se pak tiče drugog, on naglašava da kada mišljenje veštaka zauzima dominantan položaj u postupku i vrši značajan uticaj na ocenu suda, položaj koji veštak zauzima tokom postupka, način na koji obavlja svoje dužnosti i način na koji sudije ocenjuju njegovo ili njeno mišljenje, predstavljaju relevantne faktore koje je potrebno uzeti u obzir prilikom ocene o tome da li je poštovano načelo jednakosti oružja (vidi predmete ESLJP-a *Devinar protiv Slovenije*, citiran u tekstu iznad, stav 47; *Yvon protiv Francuske*, presuda od 24. jula 2003. godine, stav 37; *Letinčić protiv Hrvatske*, citiran u tekstu iznad, stav 51 i *Mantovanelli protiv Francuske*, presuda od 18. marta 1997. godine, stav 36).
55. Sud primećuje da se pitanja koja su se često pokretala u sudskoj praksi ESLJP-a u pogledu mišljenja veštaka u upravnim i sudskim postupcima odnose na njihovu neutralnost i proces u kojem su izrađena ta mišljenja/izveštaji. S obzirom na to da su ova pitanja ujedno i najvažnija za pitanja koja se pokreću predmetnim slučajem, Sud će u nastavku detaljno izložiti relevantnu sudsku praksu ESLJP-a kako bi utvrdio zajednički, relevantan i primenljivi imenitelj u pogledu navoda podnosioca zahteva. U tom smislu, Sud će izložiti predmete (i) *Letinčić protiv Hrvatske*, koji odražava pitanje neutralnosti i procesa, utvrdivši povredu u drugom, ali ne u prvom; (ii) *Sara Lind Eggertsdóttir protiv Islanda*, koji odražava pitanje neutralnosti veštaka, utvrdivši u tom pogledu povredu člana 6. EKLJP; (iii) *Mantovanelli protiv Francuske*, koji odražava pitanje procesa, utvrdivši u tom pogledu povredu člana 6. EKLJP i radi poređenja (iv) *Devinar protiv Slovenije*, koji takođe odražava pitanje procesa, ali ne utvrdivši u tom pogledu povredu člana 6. EKLJP.
56. U predmetu *Letinčić protiv Hrvatske*, učestvuje podnosilac, čiji je otac, koji je bio ratni veteran, ubio njegovu majku i njene roditelje, nakon čega je izvršio samoubistvo. Porodica je tražila odgovarajuću nadoknadu u vezi sa samoubistvom njegovog oca, tvrdeći da je samoubistvo bilo posledica mentalne bolesti prouzrokovane njegovim učešćem u ratu. U toku postupaka, sačinjen je izveštaj veštaka iz javne ustanove za zdravstvenu zaštitu koja je ovlašćena za izdavanje mišljenja veštaka u pogledu psihijatrijskih poremećaja ratnih veterana.

Izveštajem je zaključeno da se dotično samoubistvo ne može pripisati njegovoj ratnoj službi. Taj izveštaj veštaka nije prosleđen podnosiocu zahteva. Podnosilac zahteva je osporavao nalaze iz predmetnog izveštaja u toku celog upravnog i sudskog postupka, a su svi njegovi navodi odbijeni, sa Ustavnim sudom na kraju, koji je proglasio slučaj nedopuštenim zbog očigledne neosnovanosti (o okolnostima predmeta, vidi stavove 5 do 22 predmeta *Letinčić protiv Hrvatske*). ESLJP je razmotrio predmet i utvrdio povredu člana 6. EKLJP. ESLJP je razmotrio dva konkretna pitanja u ovom slučaju (i) činjenicu da podnosiocu zahteva nije data mogućnost da delotvorno učestvuje u procesu pripreme izveštaja veštaka i (ii) neutralnost veštaka, odnosno da li je činjenica da je izveštaj veštaka pripremio javni organ uticala na njegovu neutralnost.

57. Prilikom razvoja opštih načela u ovom konkretnom predmetu, ESLJP je, kao i obično, naglasio da iako član 6. EKLJP garantuje pravo na pravično suđenje, ne daje nikakva pravila o dopuštenosti dokaza ili načinu na koji ih treba oceniti, što su prvenstveno stvari koje treba da urede domaći sudovi (vidi stav 47 u predmetu *Letinčić protiv Hrvatske* i tu navedene reference). On je dodao da načelo jednakosti oružja u principu podrazumeva da se u sudskom predmetu koji obuhvata suprotne interese stranaka, mora svakoj stranci pružiti razumna mogućnost da izloži svoj slučaj - uključujući i relevantne dokaze - u takvim uslovima koji nijednu od stranaka ne stavljaju u bitno lošiji položaj u odnosu na suprotnu stranku (vidi stav 48 predmeta ESLJP-a *Letinčić protiv Hrvatske* i tu navedene reference). On je konkretno primetio da ako je veštaka imenovao sud, stranke moraju u svim slučajevima biti u mogućnosti da delotvorno učestvuju u razgovorima koje on ili ona obavlja ili da im se daju na uvid dokumenti koje su on ili ona uzeli u obzir prilikom pripreme odgovarajućeg mišljenja (vidi stav 50 predmeta ESLJP-a *Letinčić protiv Hrvatske* i tu navedene reference). Pored toga, ESLJP je naglasio da nedostatak neutralnosti od strane veštaka imenovanog od strane suda može dovesti do povrede načela jednakosti oružja koje je svojstveno pojmu pravičnog suđenja (vidi stav 51 predmeta *Letinčić protiv Hrvatske* i tu navedene reference).
58. Konkretno u vezi sa slučajem, ESLJP je priznao da su nalazi veštaka imali dominantan uticaj na ocenu činjenica od strane tog suda, uglavnom zbog toga što se odnosio na medicinsku oblast o kojoj sudije nisu imale saznanja. On je takođe priznao da je razumljivo da su se kod podnosioca mogle pojaviti sumnje u pogledu nepristrasnosti izveštaja veštaka, s obzirom da su veštaci imenovani od strane države, odnosno njegovog protivnika u predmetnom upravnom i sudskom postupku. Međutim, ESLJP je naglasio da sama činjenica da je veštak zaposlen u javnoj ustanovi sama po sebi ne opravdava strah da veštaci zaposleni u tim ustanovama neće moći delovati neutralno i nepristrasno pri izradi svojih mišljenja. Iz tog razloga, ESLJP nije utvrdio povredu u pogledu navoda o nedostatku neutralnosti veštaka. Međutim, ESLJP je primetio da je dotični podnosilac bio izuzet iz postupka traženja i pribavljanja izveštaja veštaka i da je saznao za njegov sadržaj tek nakon donošenja odluke kojom je odbačen njegov zahtev za naknadu. U takvim okolnostima, ESLJP je utvrdio da je položaj podnosioca u postupku bio ozbiljno otežan činjenicom da je izuzet iz postupka pripreme izveštaja veštaka i samim tim je utvrdio povredu člana 6. EKLJP (o obrazloženju ESLJP-a u vezi sa ovim predmetom, vidi stavove 44 do 68).

59. S druge strane, u predmetu *Sara Lind Eggertsdóttir protiv Islanda* učestvovala je podnositeljka koja je rođena sa invaliditetom, što je dovelo do sudskog postupka koji su vodili njeni roditelji, koji su se žalili da su njeni zdravstveni problemi rezultat neodgovarajućeg lečenja u bolnici. Nadležni okružni sud je utvrdio da je država odgovorna i utvrdio odgovarajuću naknadu. Međutim, ta odluka je odbačena od strane Vrhovnog suda jer je ovaj tražio i saslušao mišljenje Državnog sudskomedicinskog odbora (u daljem tekstu: Odbor). Podnosioci zahteva su konstantno osporavali to mišljenje i konačno se obratili ESLJP-u (o okolnostima predmete, vidi stavove 5 do 25 predmeta *Sara Lind Eggertsdóttir protiv Islanda*). ESLJP je sažeo navode podnosioca u dve kategorije: nepristrasnost Vrhovnog suda i nepristrasnost Odbora, odnosno izveštaja/mišljenja o veštačenju. ESLJP nije utvrdio povredu u pogledu odluke Vrhovnog suda da traži mišljenje nadležnog Odbora i bez saglasnosti stranaka. Međutim, utvrdio je povrede u pogledu drugog pitanja, odnosno Odbora i njegovog sastava, s obzirom na to da su četiri njegova člana bili i lekari u istoj bolnici, u kojoj je navodno došlo do lekarskog nemara, tim pre što je njihov nadređeni zauzeo javni stav protiv odluke suda koji je odlučio o naknadi. Pored toga, po mišljenju ESLJP-a, članovi Odbora su bili dužni da analiziraju i ocene rad svojih kolega u bolnici kako bi pomogli Vrhovnom sudu u utvrđivanju pitanja odgovornosti njihovog poslodavca. Shodno tome, ESLJP je naglasio da je strah podnosioca u pogledu nepristrasnosti Odbora bio legitiman i objektivno opravdan u okolnostima tog predmeta (o obrazloženju ESLJP-a u vezi sa ovim predmetom, vidi stavove 31 do 55).
60. Predmet *Mantovanelli protiv Francuske* uključuje podnosiocce koji su tvrdili da je određena bolnica bila odgovorna za smrt njihove ćerke. Tokom upravnog postupka protiv bolnice, tražili su da se odredi veštak koji bi utvrdio okolnosti smrti i odgovornost bolnice. Veštak je određen i njegovo mišljenje je dostavljeno nadležnom sudu, ali su podnosioci tvrdili da ni oni niti njihov advokat nisu obavesteni o datumima i koracima koje je preduzeo veštak i da se njegov izveštaj poziva na dokumente za koje im nije omogućen uvid. Oni su shodno tome tvrdili da je proces bio u suprotnosti sa načelom jednakost oružja i tražili da se odredi novi veštak. Redovni sudovi su odbili takav zahtev (o okolnostima predmeta, vidi stavove 8 do 23 predmeta *Mantovanelli protiv Francuske*). ESLJP je u ovom konkretnom predmetu utvrdio povredu člana 6. EKLJP. On je, između ostalog, naveo da podnosiocima nije omogućeno da učestvuju u razgovorima veštaka sa svedocima i da se izveštaj pozivao na dokumenta za koja im nije omogućen uvid. U tom smislu, on je takođe naglasio da “*ako je veštaka imenovao sud, stranke moraju u svim slučajevima biti u mogućnosti da učestvuju u razgovorima koje on obavlja ili da im se daju na uvid dokumenti koje je on uzeo u obzir*”. Ono što je bitno jeste da su stranke u mogućnosti da delotvorno učestvuju u postupcima pred “*sudom*” i da je u predmetnom slučaju, ESLJP naveo da “*nije ubeđen da im je pružena prava mogućnost da delotvorno komentarišu o njemu [izveštaju veštaka]*” (za potpuno obrazloženje vidi stavove 30 do 36 predmeta *Mantovanelli protiv Francuske*).
61. S druge strane, i radi poređenja, ESLJP nije utvrdio povredu u predmetu *Devinar protiv Slovenije*. Taj predmet je uključivao podnositeljku koja je tvrdila da je pretrpela delimičnu invalidnost dok je radila kao čistačica. Javna invalidska komisija je izdala izveštaj i osporila tu tvrdnju. Podnositeljka je osporila nalaze te komisije i predložila da se imenuje medicinski veštak. Sudovi su odbili zahtev

podnositeljke za imenovanje medicinskog veštaka. Odluke redovnih sudova su potvrđene i od strane Ustavnog suda (o okolnostima predmeta, vidi stavove 5 do 21 predmeta *Devinar protiv Slovenije*). Prilikom podnošenja svog predmeta ESLJP-u, podnositeljka je naglasila da je povređeno načelo jednakosti oružja jer joj je uskraćena mogućnost da ima nezavisnog veštaka kojeg je imenovao sud. Ona je takođe izjavila da komisija koja je izdala izveštaj nije bila nezavisna/neutralna jer ju je imenovala protivnička strana, odnosno država. Prilikom razmatranja navoda podnositeljke, ESLJP je na početku naveo da bi trebalo uzeti u obzir da su mišljenja veštaka koja je dala komisija imala odlučujuću ulogu i dominantan uticaj na ocenu suda o osnovanosti predmeta. ESLJP je takođe priznao da iako su kod podnositeljke mogle postojati legitimne sumnje u pogledu nepristrasnosti veštaka, imajući u vidu da su oni imenovani od strane komisije, odnosno njenog protivnika u postupku, u okolnostima ovog predmeta, te sumnje nisu bile objektivno opravdane. Što se tiče zahteva za imenovanje nezavisnog veštaka, odnosno novo veštačenje, ESLJP je naveo da je podnositeljka imala mogućnost da ospori mišljenje komisije pred sudovima; da je znala i da je imala mogućnost da ospori predmetne nalaze pismenim putem, kao i na raspravi pred sudom. Sud je takođe primetio da je podnositeljka mogla da podnese konkretne prigovore u vezi sa nalazima iz izveštaja o veštačenju, ali da je ona propustila da podnese ubedljive argumente kojima bi dovela u sumnju nalaze iz izveštaja o veštačenju, pored njihovog osporavanja. Prema tome, podnositeljka nije uspjela da u najmanjoj meri obrazloži svoj zahtev za imenovanje novog veštaka (o obrazloženju predmeta, vidi stavove 37 do 59 predmeta *Devinar protiv Slovenije*).

62. U svetlu gore navedenog, Sud takođe primećuje da je ESLJP u određenim okolnostima takođe utvrdio povredu kada je sud odbio zahteve za imenovanje novog veštaka i iz tog razloga ESLJP takođe navodi da u određenim okolnostima odbijanje dopuštanja alternativnog ispitivanja veštaka može dovesti do povrede stava 1. člana 6. EKLJP (vidi predmet ESLJP-a *Van Kück protiv Nemačke*, presuda od 12. juna 2003. godine). Predmet *Van Kück protiv Nemačke* predstavlja primer po ovom pitanju. Ovaj predmet uključuje potraživanje transrodne osobe protiv društva za zdravstveno osiguranje za plaćanje zdravstvenih troškova, uključujući i operaciju promene pola. Nadležni nemački sud je naložio da se sačini izveštaj veštaka u vezi sa pitanjima transseksualnosti podnosioca zahteva i neophodnosti hirurškog zahvata radi promene pola. Izveštaj veštaka nije bio ni presudan niti odlučujući u odnosu na poslednje. Međutim, kako regionalni, tako i apelacioni sudovi su odbili navode podnosioca, ističući da hirurški zahvat nije bilo jedino moguće lečenje jer relevantno veštačenje nije jasno potvrdilo “neophodnost” operacije (o okolnostima predmeta, vidi stavove 8 do 38 predmeta *Van Kück protiv Nemačke*). ESLJP je u ovom konkretnom predmetu utvrdio povredu člana 6. EKLJP, usredsređujući se na potrebu za dodatnim pojašnjenjem u vezi sa relevantnim veštačenjem na osnovu kojeg su redovni sudovi doneli svoje odluke. ESLJP je utvrdio da veštačenje na osnovu kojeg su sudovi odbili navode podnosioca nije bilo odlučujuće u pogledu glavnog pitanja “neophodnosti” hirurškog zahvata, pa je stoga trebalo tražiti dodatna pojašnjenja i/ili naložiti novo veštačenje konkretne stvari (o obrazloženju predmeta, vidi stavove 38 do 65 predmeta *Van Kück protiv Nemačke*).
63. Nakon što su izložena suštinska načela razvijena sudskom praksom ESLJP-a u vezi sa izveštajima veštaka naloženim u upravnim i sudskim postupcima, Sud

ponovo naglašava da ESLJP, u principu, smatra da se postupci moraju oceniti u celini kako bi se utvrdila njihova saglasnost sa članom 6. EKLJP. Konkretnije, što se tiče izveštaja veštaka, sudska praksa ESLJP-a, u principu, navodi da (i) odbijanje izdavanja naredbe za veštačenje samo po sebi nije nepravično; (ii) da se njihovo odbijanje mora obrazložiti i biti opravdano; (iii) ako se naloži, parničnim strankama se mora pružiti mogućnost da delotvorno ospore mišljenja veštaka i moraju imati mogućnost da u toku celog postupka učestvuju u obavljenim razgovorima i mora im se dati uvid u dokumente koji su korišćeni za potrebe veštačenja. Ovo je posebno važno kada se smatra da izveštaj veštaka ima dominantan uticaj na konačnu odluku suda i (iv) da nedostatak neutralnosti veštaka, zajedno sa njegovim ili njenim položajem i ulogom u postupku, može poremetiti ravnotežu u postupku u korist jedne od stranaka, a na štetu druge stranke, u suprotnosti sa načelom jednakosti oružja. Sud će u nastavku primeniti ova načela na okolnosti konkretnog slučaja i navode podnosioca zahteva.

(ii) Primena ovih načela na okolnosti konkretnog slučaja

64. Sud podseća da podnosilac zahteva u suštini tvrdi da je veštak S.B. bio pristrasan; da je njegov izveštaj imao dominantan uticaj na postupke pred redovnim sudovima i da je njegov zahtev za novo veštačenje morao biti usvojen, a u suprotnom, prema navodima podnosioca zahteva, povređeno je načelo jednakosti oružja na njegovu štetu što je dovelo do povrede stava 1. člana 6. EKLJP.
65. Što se tiče veštačenja, Sud prvo podseća da je na osnovu presude [I. C. br. 660/2013] Osnovnog suda od 31. marta 2016. godine, ono određeno na ročištu od 15. jula 2015. godine. Relevantna presuda odražava (i) da je odluka o izvođenju dokaza građevinskim veštačenjem doneta na predlog parničnih stranaka; (ii) da je za to veštačenje imenovan sudski veštak S.B. i (iii) da je njegov izveštaj predložen na ročištu i da su stranke imale mogućnost da postavljaju pitanja i iznesu dodatna objašnjenja. Prema spisima predmeta proizilazi da je dotičnom veštaku dodeljen zadatak da (i) utvrdi da li su *“aluminijumski profili koje je ugradio tužilac bili u skladu sa građevinskim standardima”* i (ii) *“obračuna vrednost tih radova izvedenih na kolektivnom stambeno-poslovnom objektu”*.
66. Gore navedena presuda Osnovnog suda u tom pogledu glasi:
- “Na ročištu od 15.07.2015. godine, sud je na predlog parničnih stranaka doneo odluku o izvođenju dokaza građevinskim veštačenjem. Za građevinsko veštačenje, sud je odredio sudskog veštaka g. Selmana Buqollija. Sudski veštak je izradio izveštaj o veštačenju i saslušan je na ročištu na kojem je odgovorio na pitanja koja su postavile stranke i dao dodatna pojašnjenja po pitanjima koja su pokrenuta tokom suđenja”*.
67. Iz spisa predmeta proizilazi da je podnosilac zahteva na ročištu od 3. februara 2016. godine osporio veštačenje i predložio izvođenje drugog građevinskog veštačenja. Taj predlog je odbijen od strane suda relevantnim rešenjem na osnovu člana 366. ZPP-a. Ovaj član utvrđuje dve mogućnosti na osnovu kojih se mogu tražiti dodatna objašnjenja ili imenovati novi veštak - ako je po oceni suda izveštaj veštaka *“nepotpun ili nejasan”* ili postoji *“razlika mišljenja između*

veštaka”, respektivno. Po oceni suda to nije slučaj u okolnostima konkretnog predmeta. Osnovni sud je u tom pogledu razjasnio:

“Na ročištu od 03.02.2016. godine, punomoćnik protivtužioca je predložio izvođenje drugog građevinskog veštačenja, od strane grupe građevinskih veštaka, ali je sud rešenjem odbio takav predlog. Članom 366. ZPP-a je utvrđeno da ako je izveštaj o veštačenju nepotpun ili nejasan i ako veštak ni nakon sudskog poziva ne uspe da otkloni nedostatke izveštaja o veštačenju, sud određuje drugo veštačenje. Dakle, zakonski uslov za drugo veštačenje je taj da je sastavljeno veštačenje nepotpuno ili nejasno. U konkretnom slučaju, sud je ocenio da su sadržaj izveštaja o građevinskom veštačenju i objašnjenja veštaka izneta na ročištu, doveli do toga da imamo sudsko veštačenje koje je jasno, bez nedostataka i bez manjkavosti koje bi dovele u sumnju njegovu tačnost. Shodno tome, nisu postojali zakonski uslovi i bilo je nepotrebno da se proces opterećuje drugim veštačenjem”.

68. Osnovni sud je dalje takođe razjasnio da je na osnovu člana 356. ZPP-a njegovo diskreciono pravo da prilikom ocene okolnosti svakog slučaja utvrdi da li je potrebno veštačenje ili njegovo ponavljanje, navodeći da je u okolnostima konkretnog slučaja *“sud ocenio da je građevinsko veštačenje izrađeno u ovom parničnom predmetu ispunilo zakonske kriterijume da se tretira kao dokaz, a što se tiče njegovog sadržaja, sud je isti slobodno ocenio na osnovu člana 8.2 ZPP-a. Iz gore navedenih razloga i okolnosti, sud je došao do zaključka da je drugo građevinsko veštačenje, koje je predložio protivtužilac nepotrebno i da bi samo odugovlačilo parnični postupak”.*
69. Apelacioni i Vrhovni sud su razmotrili pitanje veštačenja koje je pred njima pokrenuto žalbom, odnosno zahtevom za zaštitu zakonitosti i oba su potvrdila stanovište Osnovnog suda. Apelacioni sud je potvrdio stanovište Osnovnog suda da veštačenje nije bilo *“nepotpuno ili nejasno”* i da je za sva sporna pitanja dotični veštak dao svoja objašnjenja mimo veštačenja i na ročištu od 24. decembra 2015. godine i u podnesku od 28. januara 2016. godine, u kojem je, prema Apelacionom sudu *“dovoljno i uverljivo razjasnio svoje nalaze, a koji nalazi su zasnovani na dokazima koji se nalaze u spisima predmeta”.* S druge strane, Vrhovni sud se takođe konkretno bavio navodima podnosioca zahteva u vezi sa odbijanjem Osnovnog suda da odredi novo veštačenje. On je presudom [I. C. br. 660/2013] od 31. marta 2016. godine, u tom pogledu, između ostalog, naveo:

“Turdnje revizije za značajne povrede postupka, koje prema optuženom stoje u tome da Prvostepeni sud nije prihvatio predlog optuženog za donošenje novog dokaza od strane tri veštaka odgovarajuće oblasti, Sud revizije je odbio kao neosnovano, jer je u ovom pravnom predmetu prvostepeni sud pravično odbio predlog za donošenje kao novi dokaz veštačenje od tri veštaka, jer veštačenje građevinarstva u spisima predmeta nije bila nejasna i nepotpuna, jer je sadržaj izveštaja građevinskog veštaka i data objašnjenja veštaka na ročištu, učinili su da sudsko veštačenje iz oblasti građevinarstva bude jasno, bez nedostataka i bez ikakvog ispusta koji bi stavio u pitanje njeno odobravanje, i kao rezultat toga, sa pravom je isti sud zaključio da nije imalo pravnih uslova i da je bilo nepotrebno da se učini još jedno novo veštačenje za isto pitanje. U smislu člana 319.3 ZPP-a, jedino Sud odlučuje koji dokazi će se uzeti u obzir u cilju

potvrđivanja odlučujućih činjenica. U ovom pravnom pitanju, građevinski veštak je pozvan na ročište u kojoj je dao dodatna objašnjenja o njegovom mišljenju i zaključku, koji su bili dovoljni za utvrđivanje i objašnjavanje činjenica i okolnosti za koje Sudija ovog predmeta nema stručno znanje”.

70. U tom kontekstu, Sud prvo podseća da kao opšte načelo, zasnovano na sudskoj praksi ESLJP-a, odbijanje usvajanja zahteva za veštačenje nije obavezno nepravično i samo po sebi ne dovodi do povrede stava 1. člana 6. EKLJP. Međutim, takvo odbijanje mora biti obrazloženo, a Sud, na osnovu gornjih razjašnjenja, smatra da je to slučaj u okolnostima konkretnog predmeta. Pozivajući se na član 366. ZPP-a, Osnovni sud je, podržan i od strane Apelacionog i Vrhovnog suda, utvrdio da se u okolnostima konkretnog slučaja, imajući u vidu da osporeni izveštaj o veštačenju nije “*nepotpun i nejasan*”, nisu stekle okolnosti za određivanje novog veštačenja.
71. Međutim, kao što je prethodno rečeno, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, pristrasnost određenog veštaka i nemogućnost jedne strane da delotvorno ospori izveštaj veštaka mogu u određenim okolnostima dovesti do povrede stava 1. člana 6. EKLJP.
72. U kontekstu prvog, odnosno nepristrasnosti veštaka, što predstavlja jedan od glavnih navoda podnosioca zahteva u ovom slučaju, Sud podseća na sudsku praksu ESLJP-a na osnovu koje nedostatak neutralnosti/nepristrasnosti veštaka, analizirano u njegovoj ukupnoj ulozi u postupku, može favorizovati jednu od stranaka, na štetu druge stranke. U tom kontekstu, ESLJP takođe navodi da stav 1. člana 6. EKLJP ne nalaže izričito da veštak kog saslušava sud mora ispuniti iste zahteve nezavisnosti i nepristrasnosti kao i sam sud. Međutim, slično sudskoj praksi ESLJP-a u pogledu nepristrasnosti suda, i u kontekstu veštaka angažovanih u sudskom postupku, ESLJP ocenjuje da li postoje legitimne sumnje u nepristrasnost veštaka i da li su te sumnje objektivno opravdane.
73. Sudska praksa ESLJP-a u pogledu navoda koji se odnose na nepristrasnost veštaka, prikazana je i u gore citiranim predmetima ESLJP-a, a posebno u predmetu *Letinčić protiv Hrvatske* i *Sara Lind Eggertsdóttir protiv Islanda*. U prvom je ESLJP utvrdio povredu stava 1. člana 6. EKLJP u pogledu nepristrasnosti veštaka, navodeći, između ostalog, i u suštini, da sama činjenica da je veštak bio zaposlen u javnoj ustanovi i da je u okolnostima slučaja bio protivnička strana podnosioca ne dovodi do povrede EKLJP. ESLJP je naglasio da iako takva činjenica može izazvati legitimne sumnje u njegovu nepristrasnost, nije dovoljno da iste budu objektivno opravdane. S druge strane, i za razliku, ESLJP je utvrdio povredu u vezi sa nepristrasnošću veštaka u predmetu *Sara Lind Eggertsdóttir protiv Islanda*, ali zato što je, kao što je prethodno objašnjeno, veći deo članova Odbora koji je podneo mišljenje/izveštaj nadležnom sudu, bio deo i podređeni protivničke strane u sudskom postupku.
74. Podnosilac zahteva u okolnostima konkretnog slučaja ne iznosi nijedan konkretan argument koji se odnosi na pristrasnost dotičnog veštaka. Podnosilac zahteva ne argumentuje svoje legitimne sumnje u pogledu njegove nepristrasnosti, iako iste mogu biti objektivno opravdane. Argumenti podnosioca zahteva u vezi sa pristrasnošću veštaka se odnose naime na sadržaj izveštaja o veštačenju. Ovi poslednje navedeni, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, ne mogu

služiti da se utvrdi da dotični veštak nije bio nepristrasan u sudskom postupku. Međutim, isti se mogu koristiti za argumentovanje da podnosilac zahteva nije imao mogućnost da delotvorno učestvuje u procesu izrade izveštaja i da delotvorno ospori njegove nalaze.

75. U tom kontekstu, Sud se nadovezuje na drugo gore identifikovano pitanje, odnosno da li je podnosilac zahteva imao mogućnost delotvornog učešća i osporavanja nalaza iz osporenog izveštaja o veštačenju u skladu sa garancijama ugrađenim u član 6. EKLJP.
76. Sud još jednom podseća da podnosilac zahteva osporava sadržaj izveštaja o veštačenju i činjenicu da redovni sudovi nisu odobrili novo veštačenje. Pored toga, suštinski navod podnosioca zahteva se odnosi na predmet veštačenja. On tvrdi da je sporno veštačenje propustilo da utvrdi bitnu činjenicu u vezi sa spornim pitanjem, odnosno da li su aluminijumski profili/držači stakla bili pogodni za ugovorena stakla, a ne njihova usaglašenost sa građevinskim standardima u Republici Kosovo.
77. Sud u tom kontekstu naglašava važnost učešća stranaka u procesu određivanja, izrade i razmatranja izveštaja o veštačenju. To je zagarantovano i ZPP-om, EKLJP-om, sudskom praksom ESLJP-a i Ustavom.
78. Što se tiče ZPP-a, Sud naglašava njegove članove 357, 361. i 367. Prema njima, stranke, osim mogućnosti predlaganja veštačenja, takođe imaju i mogućnost da predlažu predmet, obim kao i lice koje je odgovorno za veštačenje. Iz spisa predmeta i navoda podnosioca zahteva ne proizilazi da je podnosilac zahteva osporio predmet veštačenja. Naprotiv, presuda Osnovnog suda izlaže da su stranke u tom pogledu bile saglasne na ročištu od 15. jula 2015. godine. Pored toga, iz spisa predmeta i samog izveštaja o veštačenju, proizilazi da su stranke učestvovalе u procesu izrade istog. Dalje, na osnovu člana 367. ZPP-a, sud je dužan da dostavi strankama pismeni nalaz i mišljenje najmanje 8 (osam) dana pre početka ročišta za glavni pretres stvari. Podnosilac zahteva ne navodi da nije imao uvid u izveštaj o veštačenju ili da isti nije primio pravovremeno.
79. Pored toga, na osnovu spisa predmeta, proizilazi (i) da je ročište za raspravu o ovom izveštaju održano 24. decembra 2015. godine i da se na njemu raspravljalo o izveštaju o veštačenju i da su stranke imale mogućnost da postavljaju pitanja i pružaju objašnjenja, (ii) da je veštak 28. januara 2016. godine dostavio dodatni podnesak i (iii) da je 3. februara 2016. godine održano još jedno ročište za raspravu na kojem se raspravljalo o izveštaju dotičnog veštaka.
80. U tom kontekstu, Sud primećuje da je podnosilac zahteva imao razumnu i delotvornu mogućnost da ospori nalaze iz izveštaja o veštačenju. Takva mogućnost se odnosi na određivanje veštačenja, uključujući i njegov predmet, proces izrade tog veštačenja i njegovo raspravljanje na raspravama pred Osnovnim sudom. Shodno tome, Sud mora da utvrdi da je podnosilac zahteva imao delotvornu mogućnost da učestvuje u procesu njegove izrade i delotvornu mogućnost da ospori isti.
81. Sud u prilog ovom nalazu podseća na sudsku praksu ESLJP-a. Ovaj je utvrdio povredu stava 1. člana 6. EKLJP u predmetu *Letinčić protiv Hrvatske*, ne zbog

toga što argumenti dotičnog podnosioca nisu uzeti u obzir u vezi sa izveštajem o veštačenju tokom sudskih postupaka, već zato što dotični podnosilac uopšte nije imao uvid u izveštaj o veštačenju. Slično tome, u predmetu *Mantovanelli protiv Francuske*, ESLJP je utvrdio povredu člana 6. EKLJP zbog toga što dotični podnosioci nisu imali uvid u izveštaj o veštačenju pre nego što je isti izveden pred sudom. Suprotno tome, ESLJP nije utvrdio povredu člana 6. EKLJP u predmetu *Devinar protiv Slovenije* jer je u tom predmetu dotični podnosilac imao uvid u relevantni izveštaj, ali se nije složio sa njegovim nalazima i tražio određivanje novog veštaka, koji zahtev je odbijen. ESLJP je u tom predmetu naglasio činjenicu da je dotična podnositeljka imala mogućnost da ospori nalaze iz izveštaja o veštačenju pred sudom pismenim putem i usmeno, na raspravi. ESLJP je naveo da je ista osporila izveštaj o veštačenju, ali nije dovoljno argumentovala prigovor na postojeći izveštaj i opravdanost određivanja novog veštaka. Okolnosti podnosioca zahteva se u ovom pogledu podudaraju sa predmetom *Devinar protiv Slovenije* a ne sa predmetom *Letinčić protiv Hrvatske* i *Mantovanelli protiv Francuske*, u kojima je ESLJP utvrdio povredu člana 6. EKLJP zbog toga što dotični podnosioci uopšte nisu imali uvid u relevantne izveštaje o veštačenju i samim tim im je onemogućeno delotvorno osporavanje nalaza iz izveštaja o veštačenju.

82. Sud takođe naglašava činjenicu da na osnovu sudske prakse ESLJP-a, neusvajanje zahteva za novo veštačenje može dovesti do povrede stava 1. člana 6. EKLJP. Osim slučajeva nepostojanja obrazložene sudske odluke, primer za takvu okolnost je i gore objašnjeni predmet *Van Kück protiv Nemačke*. Sud, međutim, navodi da je u tom predmetu veštačenje propustilo da pruži odlučujući odgovor na jedno od dva pitanja sadržana u njegovom predmetu, odnosno “*potrebu za operacijom promene pola*”, koje pitanje je suštinsko za odbijanje zahteva za naknadu dotičnog podnosioca.
83. Sud naglašava da se taj predmet razlikuje od okolnosti konkretnog slučaja. To stoga što uprkos navodima podnosioca zahteva da je suština spora u njegovom slučaju ta da li su aluminijumski profili/držači stakla bili pogodni za ugovorena stakla, a ne da li su isti u saglasnosti sa “*primenljivim standardima u Republici Kosovo*” i “*generalno u skladu sa savremenim građevinskim standardima*”, na osnovu spisa predmeta proizilazi da su upravo poslednje navedeni bili zadatak koji je dodeljen dotičnom veštaku, zadatak koji, na osnovu spisa predmeta, nije bio osporen na sednici određivanja predmeta veštačenja i odgovarajućeg veštaka pred Osnovnim Sudom. Konkretnije, kao što je i prethodno navedeno, iz spisa predmeta proizilazi da su veštaku dodeljena dva zadatka: (i) “*da utvrdi da li su aluminijumski profili koje je ugradio tužilac bili u skladu sa građevinskim standardima*”, i da “*obračuna vrednost izvedenih radova na kolektivnom stambeno-poslovnom objektu, čiji investitor je bio P.P. “ÇELIKU ROLLERS” (tuženi-protivtužilac), dok je izvođač radova-ugovarač bio tužilac-protivtuženi (P.P. “VALI AL-PVC”)*”. Shodno tome, utvrđenje iz izveštaja o veštačenju se odnosi na predmet veštačenja, a koje je podnosilac zahteva na osnovu gore navedenih odredaba ZPP-a mogao da ospori u fazi njegovog određivanja od strane suda.
84. Štaviše, predmet *Dombo Beheer B.V protiv Holandije*, citiran u tekstu iznad i na koji se podnosilac zahteva poziva u prilog svojim argumentima, nije primenljiv na okolnosti konkretnog slučaja. Predmet *Dombo Beheer B.V protiv Holandije* je

predmet u kojem je ESLJP utvrdio povredu člana 6. EKLJP zbog načela jednakosti oružja, ali ne po pitanjima koja se odnose na veštačenje, već zato što je samo ključni svedok jedne stranke saslušan pred sudom, čime je druga stranka stavljena u znatno nepovoljniji položaj (vidi obrazloženje relevantnog predmeta u stavovima 30 do 35 u predmetu *Dombo Beheer B.V protiv Holandije* u odnosu na okolnosti istog u stavovima 7 do 22).

85. Shodno tome, i konačno, Sud utvrđuje da u kontekstu (i) nepristrasnosti veštaka, podnosilac zahteva ne argumentuje legitimne sumnje u nepristrasnost veštaka, niti iste mogu biti objektivno opravdane u okolnostima konkretnog slučaja, tim pre što se na osnovu sudske prakse ESLJP-a ne može zaključiti da dotični veštak nije bio neutralan ili nepristrasan; (ii) sprovedenog postupka za izradu izveštaja o veštačenju, podnosilac zahteva je imao delotvornu mogućnost učešća i osporavanja njegovih nalaza; i (iii) određivanja novog veštačenja, podnosilac zahteva nije dovoljno argumentovao nedostatke i nejasnoće osporenog izveštaja na raspravama i nije dovoljno argumentovao svoj zahtev za određivanje novog veštačenja.

II. Što se tiče navoda koji se odnose na razmatranje dokaza i nepostojanje obrazložene sudske odluke

86. Sud će dalje razmotriti navode podnosioca zahteva koji se odnose na (i) povredu njegovog prava na saslušanje i (ii) nepostojanje obrazložene sudske odluke.

(i) Što se tiče navoda o povredi prava na saslušanje

87. Podnosilac zahteva, u osnovi, tvrdi da mu je povređeno pravo da bude saslušan kao rezultat propusta sudova da razmotre dokaze koje je on predočio tokom sudske postupka. U tom kontekstu, podnosilac zahteva naglašava obavezu sudova da pravilno ocene podneske, argumente i dokaze koje su podnele stranke. Kao što je prethodno objašnjeno, on tvrdi da su Apelacioni i Vrhovni sud propustili da razmotre dokaze koje je predočio podnosilac zahteva u prilog nedostacima i nejasnoćama osporenog izveštaja o veštačenju sačinjenog pred Osnovnim sudom, i samim tim, njegovom zahtevu za novo veštačenje. Podnosilac zahteva se konkretno poziva na izjavu generalnog zastupnika kompanije "Alumil", mišljenje veštaka I.M. dostavljeno Apelacionom sudu i privatno veštačenje dostavljeno Vrhovnom sudu.
88. U tom pogledu, Sud pre svega ističe da sudska praksa ESLJP-a naglašava činjenicu da EKLJP ne utvrđuje pravila o takvim dokazima i da su prihvatljivost dokaza i način na koji bi ih trebalo ocenjivati pitanja koja prvenstveno uređuju domaći zakoni i domaći sudovi. Međutim, sudska praksa ESLJP-a takođe utvrđuje da Sud, u skladu sa EKLJP, ima zadatak da utvrdi da li je postupak u celini bio pravičan, uključujući i način na koji su izvedeni dokazi. Namera EKLJP, prema ESLJP-u je da garantuje prava koja nisu teoretska ili prividna već prava koja su stvarna i delotvorna i da to pravo može biti delotvorno samo ako se zapažanja stranaka stvarno i "čuju" i ako ih je prvostepeni sud propisno razmotrio. Prema tome, on mora da utvrdi samo da li su dokazi izvedeni na takav način da garantuju pravično i nepristrasno suđenje. ESLJP takođe naglašava da je dužnost domaćih sudova da sprovedu odgovarajuće ispitivanje podnesaka,

argumenata i dokaza koje su stranke iznele (za više informacija o izvođenju dokaza, vidi Vodič ESLJP-a kroz član 6. EKLJP, Pravo na pravično suđenje (građanskopravni aspekt) od 31. decembra 2018. godine; IV. Procesni zahtevi; A. Pravičnost; 6. Postupanje sa dokazima).

89. Sud primećuje da je dužnost redovnih sudova da sprovedu odgovarajuće ispitivanje podnesaka, argumenata i dokaza koje su iznele stranke istaknuta, između ostalog, i u dva predmeta ESLJP-a *Kraska protiv Švajcarske* i *Perez protiv Francuske*, na koje presude se pozvao i podnosilac zahteva u prilog svojim argumentima. Međutim, Sud primećuje da iako ova dva predmeta uspostavljaju osnovna načela koja se odnose na postupanje sa dokazima i obavezu redovnih sudova da ih razmotre, ESLJP nije utvrdio povredu člana 6 EKLJP-a ni u jednom od ta dva predmeta.
90. Konkretnije, predmet ESLJP-a *Perez protiv Francuske* uključuje podnositeljku koja tvrdi da je napadnuta od strane njeno dvoje dece zbog neplaćanja izdržavanja na koje je imala pravo zbog lošeg zdravstvenog stanja. U prvostepenom postupku, istražni sudija je utvrdio da nije bilo dovoljno dokaza u prilog njenim tvrdnjama i odlučio da nije bilo izvodljivo da uzme izjavu od njenog sina, odnosno optuženog, uključujući, ali ne ograničavajući se na činjenicu da on živi u inostranstvu. Podnositeljka je izjavila žalbu. Apelacioni sud je odlučio da je njena žalba neprihvatljiva iz razloga što je prekoračila zakonski rok za žalbu i odbila da potpiše obaveštenje o nameri podnošenja žalbe. Njenu dalju žalbu odbacio je i Kasacioni sud (o činjenicama slučaja, vidi stavove 8 - 17 predmeta ESLJP-a *Perez protiv Francuske*).
91. Prilikom razmatranja predmeta, ESLJP je primetio da pravo na pravično suđenje zagarantovano stavom 1. člana 6. EKLJP obuhvata pravo stranaka na suđenju da podnose dokaze/zapažanja koja smatraju relevantnim za svoj slučaj. Svrha EKLJP je prema obrazloženju ovog predmeta da garantuje prava koja nisu teoretska i prividna, već stvarna i delotvorna, navodeći da je dejstvo člana 6, između ostalog, da “sudu” nametne dužnost da propisno razmotri podneske, argumente i dokaze koje stranke izvedu, bez da prejudicira svoje procene ili da li su relevantni (vidi stav 80 i tu navedene reference u predmetu *Perez protiv Francuske*). Međutim, ESLJP nije utvrdio nikakvu povredu u tom. Isti je naveo da u okolnostima slučaja nije njegova funkcija da se bavi činjeničnim ili pravnim omaškama koje je navodno učinio domaći sud, osim u meri u kojoj su iste povredile prava i slobode zaštićene EKLJP i utvrdio da je Kasacioni sud uzeo u obzir u potpunosti i valjano razmotrio sve žalbene osnove dotične podnositeljke. (O obrazloženju, vidi stavove 76 do 84 predmeta *Perez protiv Francuske*).
92. Slično tome, u predmet *Kraska protiv Švajcarske* je uključen podnosilac čije odobrenje za bavljenje medicinskom profesijom je povučeno jer više nije živio u odgovarajućem kantonu. On je u međuvremenu lečio jednog pacijenta, nakon čega je protiv njega pokrenuto krivično gonjenje, između ostalog, sa optužbom za prevaru, a koje optužbe su naknadno odbačene. Međutim, njegov naredni zahtev za odobrenje je odbijen jer se nije smatrao “pouzdanim” u smislu važećeg zakona. U postupcima pred sudovima, njegovi navodi su odbačeni. Međutim, tokom rasprava na ročištu, jedan od sudija je, između ostalog, izjavio da nije uspeo da pročita i analizira ceo spis predmeta. Uprkos tome, konačna odluka suda je doneta. Nakon toga, podnosilac je četiri puta tražio ponovno otvaranje postupka,

žaleći se da je odluka protiv njega doneta iako sudije nisu imale dovoljno saznanja o spisu predmeta (o okolnostima predmeta vidi stavove 6 do 17 presude *Kraska protiv Švajcarske*). Prilikom razmatranja predmeta, ESLJP je naglasio da dejstvo stava 1. člana 6. obuhvata cilj da se “*sudu*” nametne dužnost da propisno razmotri podneske, argumente i dokaze koje su stranke izvele, bez prejudiciranja svoje procene da li su relevantni za njegovu odluku. Međutim, on je takođe utvrdio da u okolnostima konkretnog slučaja nije bilo dokaza koji ukazuju da članovi suda nisu razmotrili žalbu sa dužnom pažnjom pre nego što su doneli svoju odluku, i iz tog razloga je odbacio žalbu odgovarajućeg podnosioca zbog toga što nije dovoljno argumentovana, ne utvrdivši da je postojala povreda stava 1. člana 6. EKLJP (o obrazloženju predmeta, vidi stavove 28 do 34 *Kraska protiv Švajcarske*).

93. U kontekstu navoda podnosioca zahteva, Sud pre svega naglašava da iz spisa predmeta ne proizilazi da je on, i pored osporavanja izveštaja, predočio dokaze pred Osnovnim sudom kako bi protivargumentovao izveštaj o veštačenju. Sud primećuje da od ročišta za saslušanje od 15. jula 2015. godine, ročišta od 16. oktobra 2015. godine i ročišta od 24. decembra 2015. godine do donošenja odluke Osnovnog suda od 31. marta 2016. godine, iz spisa predmeta i na osnovu navoda podnosioca zahteva, ne proizilazi da je podnosilac zahteva dostavio konkretne dokaze za osporavanje izveštaja o veštačenju. U žalbu koju je izjavio Apelacionom sudu, podnosilac zahteva je uvrstio dva dokaza kojima je osporio izveštaj o veštačenju, i to mišljenje veštaka I.M. od 27. aprila 2016. godine i dopis generalnog zastupnika kompanije “*Alumil*” iz Grčke u Albaniji od 26. juna 2016. godine, dok je revizijom pred Vrhovnim sudom podneo privatno veštačenje od 2. juna 2017. godine.
94. Apelacioni sud je presudom [Ae. br. 133/2016] od 14. aprila 2017. godine, ocenio da je Osnovni sud pravilno postupio kada je svoju odluku zasnovao na izveštaju o veštačenju, objašnjenjima iznetim na ročištu od 24. decembra 2015. godine i podnesku od 28. januara 2016. godine. U tom kontekstu, Apelacioni sud je između ostalog, naveo:

“Ovaj sud ocenjuje da je prvostepeni sud pravilno primenio materijalno pravo zbog toga što iz dokaza koji se nalaze u spisima nije sporno da je tužilac završio ugovorene radove, za koje je odobren iznos duga od strane prvostepenog suda. Taj iznos je potvrđen i mišljenjem i nalazom građevinskog veštaka g. Selmana Buqollija, datim u njegovom veštačenju od 27.09.2015. godine i objašnjenjima istog na ročištu od 24.12.2015. godine, kao i podneskom od 28.01.2016. godine, u kojem je dovoljno i ubedljivo objasnio svoje nalaze, koji nalazi su zasnovani na dokazima koji se nalaze u spisima predmeta”.

95. S druge strane, Vrhovni sud je svojom presudom [E. Rev. br. 14/2017] od 14. septembra 2017. godine, razjasnio tri pitanja: (i) potvrdio odluke nižestepenih sudova da izveštaj o veštačenju nije bio “*nepotpun i nejasan*” i da je isti, uključujući i objašnjenja koja su data na raspravama bio dovoljan da se utvrdi činjenično stanje, i (ii) da se drugi dokazi o tačnosti i nalazima izveštaja o veštačenju koji nisu uzeti na ročištu za raspravu ne mogu uzeti u obzir na osnovu članova 324. i 214. ZPP-a jer se revizija ne može uložiti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

96. Tačnije, što se tiče prvog pitanja, Vrhovni sud je naveo:

“Tvrdnje revizije za značajne povrede postupka, koje prema optuženom stoje u tome da Prvostepeni sud nije prihvatio predlog optuženog za donošenje novog dokaza od strane tri veštaka odgovarajuće oblasti, Sud revizije je odbio kao neosnovano, jer je u ovom pravnom predmetu prvostepeni sud pravično odbio predlog za donošenje kao novi dokaz veštačenje od tri veštaka, jer veštačenje građevinarstva u spisima predmeta nije bila nejasna i nepotpuna, jer je sadržaj izveštaja građevinskog veštaka i data objašnjenja veštaka na ročištu, učinili su da sudsko veštačenje iz oblasti građevinarstva bude jasno, bez nedostataka i bez ikakvog ispusta koji bi stavio u pitanje njeno odobravanje, i kao rezultat toga, sa pravom je isti sud zaključio da nije imalo pravnih uslova i da je bilo nepotrebno da se učini još jedno novo veštačenje za isto pitanje. U smislu člana 319.3 ZPP-a, jedino Sud odlučuje koji dokazi će se uzeti u obzir u cilju potvrđivanja odlučujućih činjenica. U ovom pravnom pitanju, građevinski veštak je pozvan na ročište u kojoj je dao dodatna objašnjenja o njegovom mišljenju i zaključku, koji su bili dovoljni za utvrđivanje i objašnjavanje činjenica i okolnosti za koje Sudija ovog predmeta nema stručno znanje”.

97. Što se, pak, tiče drugog pitanja, on je naveo:

“U tom pravcu, uvek prema ovom veštačenju, Vrhovni sud je odbio druge tvrdnje revizije koje pripadaju tačnošću nalaza ovog veštačenja i njenog odobrenja, tačnost koju optuženi pokušava da stavi u pitanje sa novim izvršenim veštačenjem na privatnoj osnovi i van sudskog ročišta, jer Sud podržava svoju odluku jedino na osnovu iznesenih dokaza na sudskom ročištu, u skladu sa članom 324.1 ZPP-a”.

“Ostale tvrdnje oko ovog veštačenja pripadaju činjeničnom stanju, stoga kao takve, ove tvrdnje revizije nisu uopšte procenjene, pošto u smislu člana 214.2 ZPP-a, revizija ne može da se podnese zbog pogrešnog ili nepotpunog zaključka činjeničnog stanja”.

98. U tom pogledu, a imajući u vidu napred izneta objašnjenja, Sud ne može utvrditi da podnesci, argumenti i dokazi podnosioca zahteva nisu pravilno razmotreni od strane redovnih sudova. Sud je već utvrdio da je (i) odbijanje zahteva podnosioca pred Osnovnim sudom bilo opravdano; (ii) da se na osnovu sudske prakse ESLJP-a ne može utvrditi da su postojale legitimne sumnje u nepristrasnost dotičnog veštaka i (iii) da podnosiocu zahteva nije omogućeno delotvorno učešće i osporavanje izveštaja o veštačenju tokom sudskog postupka. Sud, dalje, takođe naglašava da okolnosti konkretnog slučaja ne potkrepljuju utvrđenje o povredi prava podnosioca zahteva da bude saslušan zbog toga što njegovi podnesci i dokazi nisu razmotreni od strane suda. Takvo utvrđenje ne nalazi oslonac u primenljivom zakonu niti u sudskoj praksi ESLJP-a. Kao što je prethodno pomenuto, relevantni predmeti ESLJP-a na koje se pozvao i podnosilac zahteva u prilog svojim argumentima, ne potkrepljuju takvo utvrđenje. Oba nisu utvrdila povredu člana 6. EKLJP u pogledu pravilne ocene podnesaka podnosilaca zahteva, uključujući i predmet *Kraska protiv Švajcarske*, u kome je jedan sudija izričito izjavio da nije ocenio spis predmeta u celini. ESLJP, u smislu stava 1.

člana 6. EKLJP, ocenjuje postupak u celini i u okolnostima konkretnog slučaja se u kontekstu razmatranja dokaza, za sudski postupak u slučaju podnosioca zahteva, u celini, po oceni Suda, ne ispostavlja da je u suprotnosti sa stavom 1. člana 6. EKLJP.

(i) Što se tiče navoda o nepostojanju obrazložene sudske odluke

99. U tom pogledu, Sud prvo naglašava da on već ima konsolidovanu praksu u vezi sa pravom na obrazloženu sudsku odluku koje je zagarantovano članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP. Ova praksa je izgrađena na osnovu sudske prakse ESLJP-a, uključujući, ali ne ograničavajući se na predmete *Hadjianastassiou protiv Grčke*, presuda od 16. decembra 1992. godine; *Van de Hurk protiv Holandije*, presuda od 19. aprila 1994. godine; *Hiro Balani protiv Španije*, presuda od 9. decembra 1994. godine; *Higgins i drugi protiv Francuske*, presuda od 19. februara 1998. godine; *Garcia Ruiz protiv Španije*, presuda od 21. januara 1999. godine; *Hirvisaari protiv Finske*, od 27. septembra 2001. godine; *Suominen protiv Finske*, presuda od 1. jula 2003. godine; *Buzescu protiv Rumunije*, presuda od 24. maja 2005. godine; *Pronina protiv Ukrajine*, presuda od 18. jula 2006. godine i *Tatishvili protiv Rusije*, presuda od 22. februara 2007. godine. Pored toga, osnovna načela koja se odnose na pravo na obrazloženu sudsku odluku su razrađena i u slučajevima ovog Suda, uključujući, ali ne ograničavajući se na slučajeve KI72/12, *Veton Berisha i Ilfete Haziri*, presuda od 17. decembra 2012. godine; KI22/16, *Naser Husaj*, presuda od 9. juna 2017. godine; KI97/16, podnosilac "*IKK Classic*", presuda od 9. januara 2018. godine; KI143/16, *Muharrem Blaku i drugi*, rešenje o neprihvatljivosti od 13. juna 2018. godine i KI24/17, podnosilac *Bedri Salihu*, presuda od 27. maja 2019. godine.
100. U principu, sudska praksa ESLJP-a i sudska praksa Suda naglašavaju da pravo na pravično suđenje obuhvata pravo na obrazloženu sudsku odluku i da sudovi treba da "s dovoljnom jasnoćom izlože razloge na kojima su zasnovali svoje odluke". Međutim, ova obaveza sudova se ne može shvatiti kao zahtev da se detaljno odgovori na svaki argument. Obim u kojem se primenjuje ova dužnost navođenja razloga može varirati u zavisnosti od prirode odluke i mora se odrediti u svetlu okolnosti slučaja. Suštinski argumenti podnosioca zahteva su ti koji se moraju rešiti, a navedeni razlozi moraju biti zasnovani na važećem zakonu.
101. Pored toga, ESLJP takođe koristi koncept "*dovoljnosti obrazloženja*" i u slučajevima kada bi moglo biti poželjno opširnije i detaljnije obrazloženje (vidi predmet *Merabishvili protiv Gruzije*, presuda Velikog veća od 28. novembra 2017. godine stav 227). Iako okolnosti konkretnog slučaja nisu iste sa onima u predmetu ESLJP-a na koji se pozivamo, koncept "*dovoljnosti obrazloženja*" prema ovom predmetu Velikog veća ESLJP-a podrazumeva da obrazloženje relevantnih odluka redovnih sudova, u određenim okolnostima, iako nije poželjno, može biti dovoljno. U tom pogledu, u gore navedenoj presudi ESLJP-a, ovaj je naglasio sledeće: "*Iako bi detaljnije obrazloženje bilo poželjno, Sud [ESLJP] je uveren da je ovo [obrazloženje] bilo dovoljno u ovim okolnostima*" (vidi, takođe, slučaj br. KI48/18, podnosilac *Arban Abrashi i Lidhja Demokratike e Kosovës*, presuda od 4. februara 2019. godine, stav 186).
102. Sud podseća na konkretne navode podnosioca zahteva u pogledu nepostojanja obrazložene sudske odluke koji su prikazani u stavu 33 ove presude. Sud

naglašava da su navodi koji se odnose na izveštaj o veštačenju, odnosno na visinu obaveze koja je određena tim izveštajem, nalaz da je kompenzacija u stanu za polovinu vrednosti ugovorenih radova preinačena u kompenzaciju u novcu i mišljenja kompanije "Alumil" i veštaka I.M. koja su dostavljena Apelacionom sudu i privatno veštačenje dostavljeno Vrhovnom sudu, povezani sa sadržajem i postupkom donošenja izveštaja o veštačenju. Sud je već ispitao sve navode podnosioca zahteva koji se odnose na osporeno veštačenje, ali će on, u nastavku, ispitati i preostale navode podnosioca zahteva koji se odnose na nepostojanje obrazložene sudske odluke.

103. Osnovni sud je u tom kontekstu, po pitanju visine obaveze, na osnovu izveštaja o veštačenju, utvrdio i obrazložio, između ostalog, i sledeće:

"Iz podataka koji su prethodno navedeni u ovoj presudi, utvrđeno je da je tužilac u svojstvu izvođača radova završio sve građevinske radove preuzete sporazumom od 10.06.2013. godine, koji se odnose na ugradnju plastičnih prozora na poslovnim objektu protivtužioca. Takođe, tužilac je izveo i radove na ugradnji fasade i aluminijumskih profila u prizemlju i na prvom spratu, kao i radove na demontaži i ponovnoj ugradnji aluminijumskih profila. Ukupna vrednost radova koje je izveo tužilac iznosila je 120.975,00 €. Protivtužilac je isplatio tužiocu iznos od 38.000,00 €. Takođe, na ime nesaniranih prigovora, od tog iznosa se odbija 2% u iznosu od 1.659,50 €. Stoga je sud došao do zaključka da je protivtužilac dužan tužiocu ukupan iznos od 81.279,50 € i obavezao ga ovom presudom da taj iznos isplati tužiocu".

"Navodi protivtužioca izneti u protivtužbi da je protivtužilac isplatio tužiocu iznos od 133.000,00 €, nisu potkrepljeni materijalnim dokazima jer je iz dokaza koji su razmotreni u toku rasprave utvrđeno da je protivtužilac isplatio tužiocu iznos od 38.000,00 €. Inače, vrednost radova koje je izveo tužilac iznosi 120.875,00 €. Sud ocenjuje da i navodi u protivtužbi da je korišćeni materijal bio nekvalitetan i da nije bio u skladu sa dimenzijama korišćenih aluminijumskih profila, nisu potkrepljeni nijednim dokazom. Iz izveštaja o veštačenju se ispostavilo da je korišćeni materijal u skladu sa profesionalnim standardima u oblasti građevinarstva".

104. Takvo stanovište Osnovnog suda potvrdili su i Apelacioni i Vrhovni sud. Kao rezultat toga, Sud naglašava da su navodi koji se odnose na visinu naknade, odnosno obavezu podnosioca zahteva, dovoljno obrazloženi od strane redovnih sudova.
105. Što se tiče navoda podnosioca zahteva da redovni sudovi nisu utvrdili da je kompenzacija u stanu za polovinu vrednosti ugovorenih radova preinačena u kompenzaciju u novcu, Sud podseća na obrazloženje Osnovnog suda u tom pogledu, koje glasi:

"Dana 10.06.2013. godine, protivtužilac je ponudio pismeni sporazum tužiocu, prema kojem je:

- protivtužilac slobodan da proda stan (dakle poništena je kompenzacija u stanu kao u ugovoru);*

- utvrđeno da radovi koje je izveo tužilac dostižu vrednost od 79.247,00 €;
- utvrđeno da je protivtužilac isplatio tužiocu iznos od 38.000,00 €, tako da mu je ostao dužan iznos od 41.247,00 €.

Strane u postupku nisu potpisale sporazum, već su ga prećutno prihvatile, a njegove činjenice nije osporila nijedna od stranaka. Pored toga, tužilac se odrekao stana, tačno onako kako je predviđeno tim dokumentom”.

106. Sud u tom pogledu, takođe, primećuje da podnosilac zahteva nije dalje konkretno pokrenuo ovo pitanje ni žalbom koju je izjavio Apelacionom sudu, niti revizijom pred Vrhovnim sudom. S druge strane, pitanjima koja se odnose na mišljenja kompanije “Alumil” i veštaka I.M. i privatno veštačenje, Sud se već bavio u prethodnim odeljcima ove presude. Kao rezultat toga, Sud naglašava da su navodi koji se odnose na kompenzaciju u novcu u odnosu na kompenzaciju u stanu dovoljno obrazloženi od strane redovnih sudova u vezi sa navodima podnosioca zahteva iznetim navedenom žalbom i revizijom.
107. Sud takođe podseća da su navodi podnosioca zahteva da u odlukama redovnih sudova nije postojalo obrazloženje povezani sa navodima koji su izneti protivtužbom po pitanju docnje tužioca, prouzrokovanja štete u vidu izmakle dobiti i zahteva za imenovanje veštaka ekonomske struke radi obračuna predmetne štete.
108. U tom pogledu, Sud naglašava da je podnosilac zahteva gore navedena pitanja pokrenuo samo protivtužbom pred Osnovnim sudom, koju je ovaj odbio. Ista nisu dalje pokrenuta ni žalbom pred Apelacionim sudom, niti zahtevom za reviziju pred Vrhovnim sudom.
109. Sud, u tom kontekstu, naglašava da su sudovi dužni da obrazlože suštinske navode podnosioca zahteva i da ta obaveza ne podrazumeva da sudovi moraju dati odgovor na svaki argument koji su izneli odgovarajući podnosioci. Ova obaveza se čak ni ne primenjuje na navode koji nisu izneti pred redovnim sudovima odgovarajućim pravnim sredstvima. U okolnostima konkretnog slučaja, Sud smatra da su suštinski navodi podnosioca zahteva u odlukama redovnih sudova, u celini, bili dovoljno obrazloženi.

Zaključci

110. U okolnostima konkretnog slučaja, Sud je utvrdio da je presuda [E. Rev. br. 14/2017] Vrhovnog suda od 14. septembra 2017. godine u saglasnosti sa članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP i konkretnije u saglasnosti sa (i) načelom jednakosti oružja; (ii) pravom podnosioca zahteva da bude saslušan i (iii) opštim načelima u pogledu prava na obrazloženu sudsku odluku.
111. Sud je ocenjujući navode podnosioca zahteva, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, utvrdio (i) da osporeni izveštaj o veštačenju nije sastavio veštak koji je pristrasan, jer, što se tiče njegove pristrasnosti, nisu argumentovane ni legitimne sumnje niti zašto su iste mogle biti objektivno opravdane, (ii) da je podnosilac zahteva imao delotvornu mogućnost učešća u procesu izrade veštačenja i delotvornu mogućnost za njegovo osporavanje, (iii) da je odbijanje zahteva za

određivanje novog veštačenja dovoljno obrazloženo i opravdano, (iv) da su redovni sudovi razmotrili dokaze podnosioca zahteva, (v) da su odluke redovnih sudova dovoljno obrazložene i (vi) da je na osnovu sudske prakse ESLJP-a, postupak, u celini, bio pravičan.

112. Kao rezultat toga, Sud utvrđuje da su presuda [E. Rev. br. 14/2017] Vrhovnog suda od 14. septembra 2017. godine u vezi sa presudom [Ae. br. 133/2016] Apelacionog suda od 14. aprila 2017. godine i presudom [I. C. br. 660/2013] Osnovnog suda od 31. marta 2016. godine u saglasnosti sa Ustavom i da ostaju na snazi.

Zahtev za uvođenje privremene mere

113. Sud podseća da podnosilac zahteva traži uvođenje privremene mere od strane Suda, navodeći da je donošenje iste u "*javnom interesu*" i argumentujući, između ostalog, da se moraju sprečiti pravna dejstva presuda koje su navodno u suprotnosti sa Ustavom i posledice koje ona imaju po stranku u postupku.
114. Sud, u tom pogledu, prvo naglašava da se na osnovu Zakona, Poslovnika i konsolidovane sudske prakse Suda, zahtevi za uvođenje privremene mere, u principu, odbijaju u slučajevima kada su zahtevi proglašeni neprihvatljivim ili kada je Sud meritorno odlučio o slučajevima, ne utvrđujući povredu ustavnih odredbi, kao što je slučaj u okolnostima konkretnog predmeta.
115. Shodno tome, u skladu sa stavom 1 člana 27 Zakona i pravilom 57 Poslovnika o Radu, zahtev podnosioca zahteva u vezi sa uvođenjem privremene mere mora biti odbijen.

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, na osnovu člana 113.1 i 7 Ustava, člana 20. 27. i 47. Zakona i pravila 39, 57. i 59. Poslovnika, na sednici održanoj 18 decembar 2019. godine, jednoglasno:

ODLUČUJE

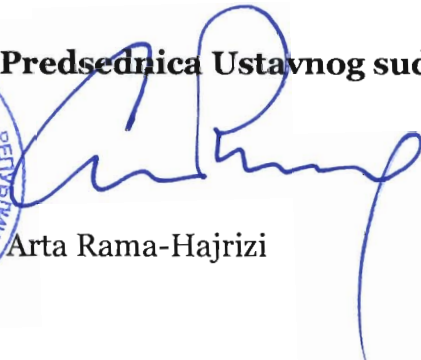
- I. DA PROGLASI zahtev prihvatljivim;
- II. DA UTVRDI da je presuda [E. Rev. br. 14/2017] Vrhovnog suda od 14. septembra 2017. godine u saglasnosti sa članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP;
- III. DA DOSTAVI ovu presudu stranama;
- IV. DA OBJAVI ovu presudu u Službenom listu, u skladu sa članom 20.4 Zakona;
- V. Ova presuda stupa na snagu odmah.

Sudija izvestilac

Gresa Caka-Nimani

Predsednica Ustavnog suda

Arta Rama-Hajrizi